

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE STUDY OF NEEDS ASSESSMENT IN DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP OF PILOT - SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATION SANDBOX OF SOUTHERN BORDER PROVINCES

สิณีนารถ อารีย์* และวุฒิชัย เนียมเทศ

Sineenath Aree and Wuttichai Niemted

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sineenath.luckyli3456@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 228 คน ประกอบด้วย บุคลากรในสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 76 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ ครูช่วงชั้นที่ 1 และครูช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษานำร่องที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้กับบริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า สภาพปัจจุบันรายด้าน คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, จังหวัดชายแดนภาคใต้

* Received September 25, 2023; Revised October 18, 2023; Accepted October 29, 2023

Abstract

The purpose of this research was to study the current conditions, desirable conditions, and to assess the necessary needs of school administrators in education sandbox of southern border provinces. The researcher conducted the research in a combination of quantitative research and qualitative research. The quantitative research consisted of 228 samples, consisting of 76 schools in education sandbox of southern border provinces, 3 students per school. The research instrument was online questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and improved Priority Needs Index (PNI_{Modified}). The qualitative research consisted of 12 key informants, consisting of educational institute administrators, academic head teacher, tier 1 teachers, and tier 2 teachers of pilot schools that improve the curriculum and apply area management innovations of Pattani, Yala and Narathiwat provinces. The research instrument was a semi - structured interview. Data were collected by in - depth interviews and analyzed by content analysis. The results showed that the current state of creative leadership of school administrators in education sandbox of southern border provinces as a whole was at a moderate level and found that the current state of each aspect was creative imagination, creative teamwork, creative framework and creative problem - solving were also at moderate levels. While the overall desirable conditions and all aspects were at a high level. The school administrators in the education sandbox of southern border provinces had the overall need for creative leadership development with an average of 0.29, with the highest need for creative imagination and creative framework.

Keywords: Creative Leadership, Pilot - School Administrator, Education Sandbox, Southern Border Provinces

บทนำ

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาความไม่สงบของพื้นที่ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา เกิดเป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของพื้นที่ จากคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ทุกระดับชั้น มีคะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของภาคใต้และคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564) แสดงให้เห็นปัญหาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สิทธิชัย ทองมาก, 2560) ทั้งนี้ รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560); (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) แต่ประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด อันเนื่องมาจากกระบวนการ ขั้นตอน ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ รวมถึงระบบการบริหารกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ความไม่สอดคล้อง และไม่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบการศึกษา (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) จึงทำให้ภาครัฐนำแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมเข้ามาใช้ในงานด้านการศึกษา และประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 โดยกำหนดให้

จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่ได้ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ภายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีสถานศึกษาซึ่งมีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาอย่างอิสระ โดยมุ่งหวังผลลัพธ์ที่สำคัญจากการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562) ทั้งนี้ การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงทำได้เฉพาะในบางส่วนของพื้นที่ของแต่ละจังหวัด เป็นต้นว่า ปีการศึกษา 2563 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ คิดเป็นร้อยละ 87.50 16.67 และ 60.71 ตามลำดับ โดยที่การขับเคลื่อนดังกล่าว เป็นการดำเนินการบนข้อจำกัดของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ อาทิ การปรับเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาทำให้การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหยุดชะงัก การไม่กล้าคิดนอกกรอบอันเนื่องมาจากความเคยชินกับระบบการทำงานแบบดั้งเดิม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุนด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศภายในสถานศึกษา เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผล การวิจัยและพัฒนาการศึกษา และความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครอง (เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพรณ ปรีวรรณ และคณะ ที่พบว่า การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน อาทิ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารงานทั่วไป (ประภาพรณ ปรีวรรณ และคณะ, 2559) รวมถึงต้องมีความเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าออกนอกกรอบความคิดติดยึด มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ มีการทำงานเป็นทีม ด้วยทีมงานที่แข็งแกร่ง จะช่วยให้สามารถประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา (ประภาพรณ ปรีวรรณ และคณะ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณารียกุล ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดนอกกรอบ และมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณารียกุล, 2564) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้าน โดยที่ลักษณะของผู้บริหารดังกล่าวเป็นลักษณะสำคัญของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (ปณตธนัท เถียรประภากุล, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยพบคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นวัตกรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Imagination) หมายถึง การมีความคิดแปลกใหม่ การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก การคิดนอกกรอบ 2) การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ (Creative Teamwork) หมายถึง การจัดการทีม การโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจ การยอมรับความเสี่ยง 3) กรอบความคิดสร้างสรรค์ (Creative Mindset) หมายถึง การปรับตัว การเปิดใจกว้าง การคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ และ 4) การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) หมายถึง การเปิดกว้างรับความคิดใหม่ การคิดและแก้ไขปัญหา ความตระหนักรู้ในตนเอง (Dijk, M. et al, 2017); (Jie, T. R., & Cheah, K. S. L., 2021); (Upadhyay, I., 2020)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการประเมินจากการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 คุณลักษณะ ดังกล่าว เพื่อให้ได้ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สามารถใช้โอกาสและอำนาจตามที่พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษากำหนด ในการแก้ไข

ปัญหาอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างอิสระ และมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 90 โรงเรียน ประกอบด้วย สถานศึกษานำร่องในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 32 30 และ 28 โรงเรียน ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 76 โรงเรียน ที่ได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ โดยกำหนดระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Yamane, T., 1973) และใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้จากการกำหนดสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สถานศึกษานำร่องในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 27 25 และ 24 โรงเรียน ตามลำดับ จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากเพื่อเลือกสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมเป็นจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 228 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.2 ครูหัวหน้างานวิชาการของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.3 ครูช่วงชั้นที่ 1 ของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.4 ครูช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check List) และเติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ น้อยที่สุด

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องรายด้าน (Item Object Congruence, IOC) ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และความถูกต้องของภาษา และดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องรายด้านเท่ากับ 0.80 ถึง 1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ทดลองใช้ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับโอกาส อุปสรรค และความต้องการจำเป็น ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากที่ปรึกษางานวิจัย และดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของที่ปรึกษางานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 1 ถึง 20 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับจำนวน 228 ชุด ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างวันที่ 1 ถึง 28 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน คนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 50 - 60 นาที ต่อคน บันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำไปถอดเทปแบบคำต่อคำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

5.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับน้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ความสำคัญความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และของการบริหารจัดการ สถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้โปรแกรมคำนวณเพื่อหาค่าความต้องการจำเป็น กำหนดโดยวิธีแบบปรับปรุงที่เป็นผลต่างตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) โดยใช้ Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) ซึ่งมีสูตรการคำนวณ คือ

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ I (Importance) หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์

D (Degree of Success) หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
จินตนาการเชิงสร้างสรรค์	3.39	0.31	ปานกลาง	4.44	0.28	มาก
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	3.42	0.30	ปานกลาง	4.42	0.32	มาก
กรอบความคิดสร้างสรรค์	3.39	0.32	ปานกลาง	4.42	0.35	มาก
การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	3.36	0.26	ปานกลาง	4.31	0.32	มาก
รวมทุกด้าน	3.39	0.30	ปานกลาง	4.40	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 3.42 3.39 3.36 ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในคุณลักษณะ 4 ด้าน ดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 4.42 4.42 4.31 ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ย สภาพที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ย PNI _{Modified}	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
จินตนาการเชิงสร้างสรรค์	3.39	4.44	0.30	1
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	3.42	4.42	0.29	2
กรอบความคิดสร้างสรรค์	3.39	4.42	0.30	1
การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	3.36	4.31	0.28	3
รวมทุกด้าน	3.39	4.40	0.29	-

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ย PNI_{Modified} ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ โดยมีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ 0.30 รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ 0.29 และ 0.28 ตามลำดับ

โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับโอกาส อุปสรรค และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

2.1 ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน มีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษามุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีรูปแบบในการดำเนินงานที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในปัจจุบัน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาองค์กร ยอมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนำมาปรับใช้ในการบริหาร

ประเด็นอุปสรรค พบว่า นโยบายเกี่ยวกับการศึกษามีความไม่แน่นอน เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา รวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดและการดำเนินงาน วัฒนธรรมการทำงานที่เคยชินกับระบบการทำงานแบบเดิม ๆ และเอื้อผลประโยชน์ให้กับพวกพ้อง สถานศึกษาขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยี

2.2 ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้มีการอบรมพัฒนาตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงการสร้างความร่วมมือในการตัดสินใจแก้ปัญหาและให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็น ตระหนักถึงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนทั้งร่างกาย แรงใจ ในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ภายในสถานศึกษา ลดความขัดแย้งภายใน

ประเด็นอุปสรรค พบว่า งานบางอย่างต้องมีการเร่งมืออย่างเร่งด่วน จึงทำให้ขาดการประชุมปรึกษาหารือกัน ทำให้งานมีข้อบกพร่องหรือมีอุปสรรคในการทำงาน นอกจากนี้ในบางสถานการณ์ต้องใช้เวลา ทำให้เกิดเป็นข้อจำกัดเรื่องเวลาในการตัดสินใจ อีกทั้งทัศนคติของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ

2.3 ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ใช้ความรู้ ความคิดในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถรับมือกับสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถปรับตัวให้เข้ากับองค์กรทีมงานและกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ พร้อมจะพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ประเด็นอุปสรรค พบว่า ผู้ร่วมงานอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมีทัศนคติแบบเดิม ๆ มีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อให้แก่พวกพ้อง อีกทั้ง ผู้บริหารขาดทักษะ วิธีการ กระบวนการ บริหารที่ทันสมัย

2.4 ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการหรือขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ เป็นระบบ และคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหาเสมอ มีความตระหนักถึงวิธีการแก้ไขปัญหามากหลายและซับซ้อน ด้วยกลวิธีที่สร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ สามารถแก้ปัญหาได้กับทุกสถานการณ์และสามารถปรับตัวได้ทันกับ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง สามารถตระหนักรู้ในตนเอง สามารถรับรู้และเข้าใจทั้งความรู้สึก อารมณ์ และ ความต้องการของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และยกระดับคุณภาพของ สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเด็นอุปสรรค พบว่า การบริหารจัดการกับองค์กรที่มีบุคลากรหลายคน มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน รวมถึงการบริหารจัดการปัญหาในสถานศึกษาที่มีบุคลากรหลายคนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังยึดแนวความคิดการบริหารแบบเดิม ไม่พยายามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ยอมรับ ไม่เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัด ชายแดนภาคใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพปัจจุบันรายด้าน คือ จินตนาการเชิงสร้างสรรค์

การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ กรอบความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูในการคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนการช่วยเหลือ ส่งเสริม แก้ปัญหาด้านต่าง ๆ (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อาทิ การกล้าออกนอกกรอบแนวคิดติดยึด และเปลี่ยนแปลงการดำเนินการศึกษาในทุกด้าน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน เรียนรู้การทำงานเป็นทีมและสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง (ปณตนนท์ เถียรประภากุล, 2561)

ขณะที่ผลการดำเนินงานของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ได้แก่ การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ยังคงยึดติดกับการกระทำแบบเดิม ไม่เปิดใจกว้าง ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าคิดนอกกรอบ อันเนื่องมาจากความเคยชินกับระบบการทำงานแบบดั้งเดิม (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลให้ถ่ายทอดไปยังครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ทำให้ครูไม่เข้าใจนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (ไชยยุทธ์ อินบัว และสิบบงศ์ สุขสม, 2565) จึงทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมนารียกุล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดนอกกรอบ และมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้าน (หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมนารียกุล, 2564) เช่นเดียวกับ ญัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง กล่าวว่า สถานศึกษาต้องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับและช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ญัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง, 2565)

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนาด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรได้รับการพัฒนาให้มีความภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีจินตนาการเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ สามารถใช้โอกาสตามที่พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มอบให้ในการคิดและทำนอกกรอบ สามารถใช้ความคิดแปลกใหม่ในการออกแบบการจัดการศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ และทำให้มีอิสระในการปฏิรูปแนวคิด วิธีการ ความรู้ เพื่อนำสิ่งใหม่ ๆ อาทิ ความคิด เทคโนโลยี นวัตกรรม โครงการ กิจกรรม เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก (Dijk, M. et al, 2017) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดใน

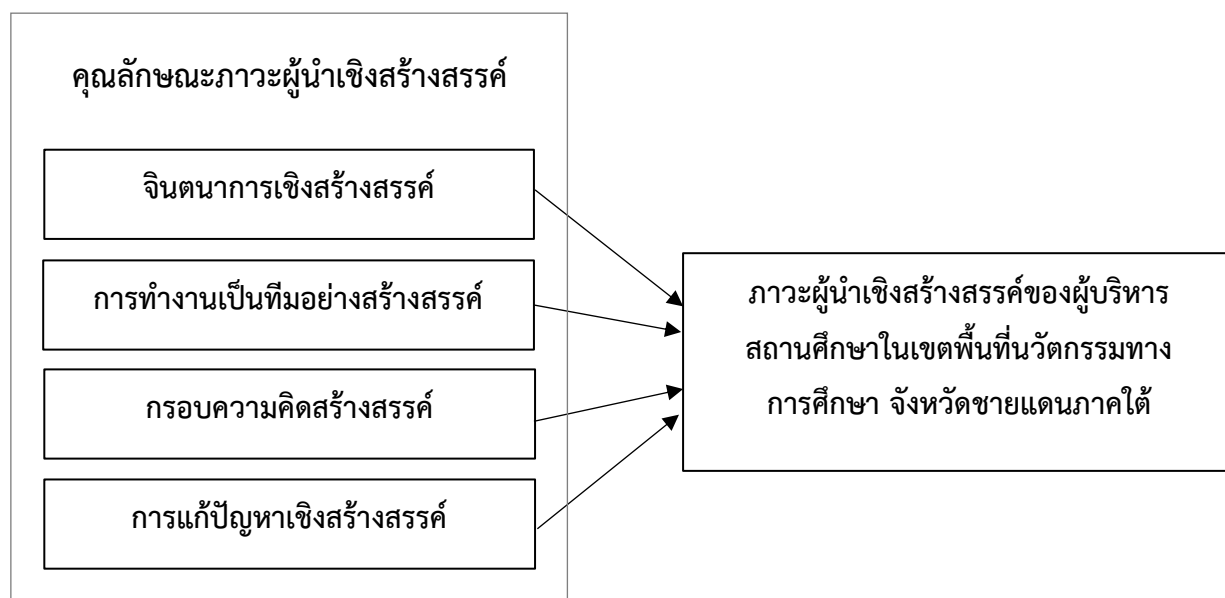

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล และมีภาพในอนาคตที่เด่นชัด อีกทั้ง ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้บริหารสามารถทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ (เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์, 2562) สอดคล้องกับ จันจิรา น้ำขาว ที่ได้ศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาทำงานเป็นทีม มีการแบ่งงานและมอบหมายงานให้แก่สมาชิกอย่างเหมาะสม ตรงตามความสามารถและศักยภาพในการปฏิบัติงาน และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษา รวมถึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดใจกว้างเพื่อยอมรับฟังความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ โดยสามารถนำคุณลักษณะที่ได้รับ การพัฒนา ร่วมกับโอกาสที่ได้รับจากพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เข้ามาช่วยในการพัฒนาการบริหาร การปรับเปลี่ยนความคิด หรือวิธีการยอมรับความคิดเห็นอย่างอิสระ ตลอดจนการยอมรับความคิดเห็นบุคคลอื่น (จันจิรา น้ำขาว, 2562) ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการบริหาร และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้สนับสนุนสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา และช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการแนวใหม่ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัยริน สมาแอ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความยืดหยุ่นและปรับตัว สามารถคิดนอกกรอบ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือสถานการณ์แบบเดิม สามารถปรับเปลี่ยนแนวความคิดและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างที่เปลี่ยนแปลงไป เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ (อัยริน สมาแอ, 2562) นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้คุณลักษณะนี้ร่วมกับโอกาสและสิทธิพิเศษตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการชักนำให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (Jie, T. R., & Cheah, K. S. L., 2021) ช่วยให้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตอบโจทย์ความมุ่งหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในด้านการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แสวงหาวิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยเป็นการคิดสร้างสรรค์และหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา (เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์, 2562)

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามความต้องการจำเป็น จะช่วยลดหรือกำจัดจุดอ่อนของผู้บริหารสถานศึกษา และช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้โอกาสและอำนาจตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถบรรลุเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้งในระดับนักเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับพื้นที่ ตลอดจนช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้โอกาสดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา ที่เป็นการขับเคลื่อนสถานศึกษาบนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ กรอบความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ให้แก่ตนเองและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงควรมีการศึกษากการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ผลการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดนราธิวาส ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. ใน รายงานการประชุม. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จันจิรา น้าขาว. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 1 - 9.
- ไชยยุทธ์ อินบัว และสืบพงศ์ สุขสม. (2565). การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดปัตตานี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(4), 30 - 41.
- ณัฐกิตติ์ บุญเก่ง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิชูทิศ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์, 7(2), 162 - 174.
- ปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. Veridian E - Journal Silpakorn University, 11(2), 1994 - 2013.
- ประภาพรรณ ปรีวรณ และคณะ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาค. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(2), 201 - 214.
- ประภาภัทร นิยม และคณะ. (2563). โครงการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษา ระดับจังหวัด: กรณีศึกษาจังหวัดระยองและจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม .
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102 - 120 (30 เมษายน 2562) .
- พิทักษ์ โสตถยาคม. (2564). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำนอกกรอบพัฒนาสมรรถนะเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=1035>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). รายงานผล O - NET ด้วยแผนที่ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). ยะลา : ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.edusandbox.com/category/events/area/ยะลา/>
- สิทธิชัย ทองมาก. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณารียกุล. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 223 - 238.
- อัยริน สมาแอ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York City: Harper and Row.
- Dijk, M. et al. (2017). *Characteristics of Creative Leaders*. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.thnk.org/insights/creative-leadership-characteristics-creative-leader/>
- Jie, T. R., & Cheah, K. S. L. (2021). Exploring Creative Leadership as a Concept: A Review of Literature. *International Journal of Education and Training*, 7(1), 1 - 16.
- Upadhyay, I. (2020). *Creative Leadership: A Comprehensive 7 Step Guide*. Retrieved January 31 , 2022, from <https://www.jigsawacademy.com/blogs/design-thinking/creative-leadership/>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York City: Harper and Row.